Impact van de energiecrisis op de Brusselse ondernemingssector

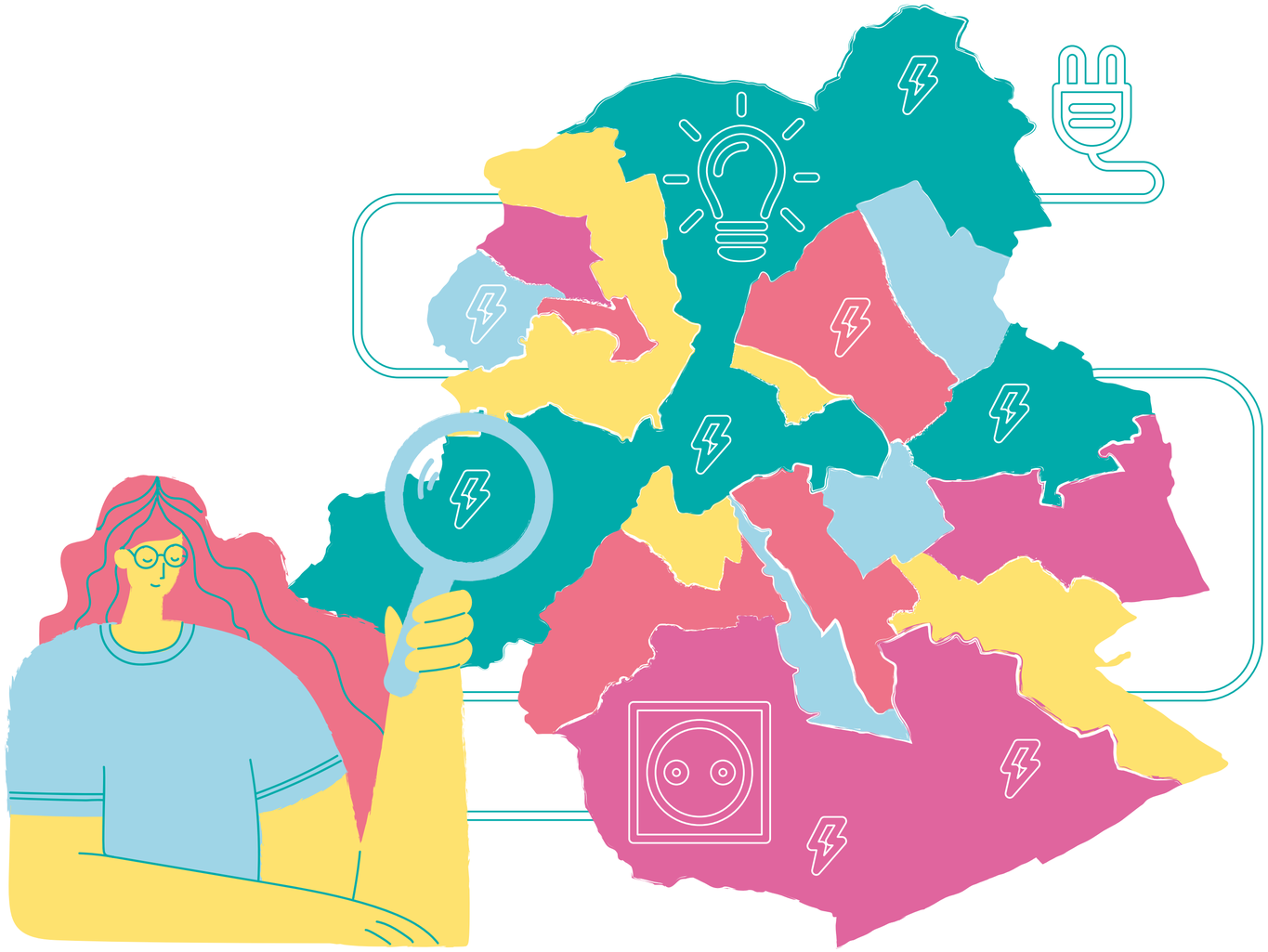
Executive summary

Kurt Negrín Dastis – BU Research

JUNI 2024

hub .brussels
our business is to help yours

Inleiding

Deze studie heeft tot doel om met behulp van de methodologie van het motiveringsonderzoek inzicht te krijgen in de impact van de energiecrisis op een steekproef van ondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG).

Dit kwalitatief onderzoek **geeft en verduidelijkt de meningen, ervaringen, percepties en wederwaardigheden van 30 ondernemers** in deze hachelijke tijden.

Onze belangstelling betrof niet alleen de impact van de energiecrisis op het beheer van ondernemingen. We hebben bijzondere aandacht besteed aan de dimensie geestelijke gezondheid[1] om de gemoedstoestand en beleving van ondernemers in deze bijzonder complexe tijd voor economische activiteit te begrijpen. We willen namelijk ook verder kijken dan statistisch cijfers: naar de menselijke dimensie.

1 Brupartners-9de golf van de barometer van de Brusselse zelfstandigen en kmo's, april 2023 – steekproef van 432 professionals, kmo-leiders of zelfstandigen «Ongeveer 58% van de ondervraagde ondernemers verklaart dat hun levenskwaliteit de afgelopen zes maanden is afgenomen»

Methodologie en steekproef

Als basis voor dit onderzoek hebben we *face to face* 30 half-gestructureerde persoonlijke interviews van gemiddeld 60 minuten afgenomen.

De steekproef werd uitgewerkt op basis van de NACE-codes die representatief zijn voor de Brusselse economie (in totaal 10 sectoren).

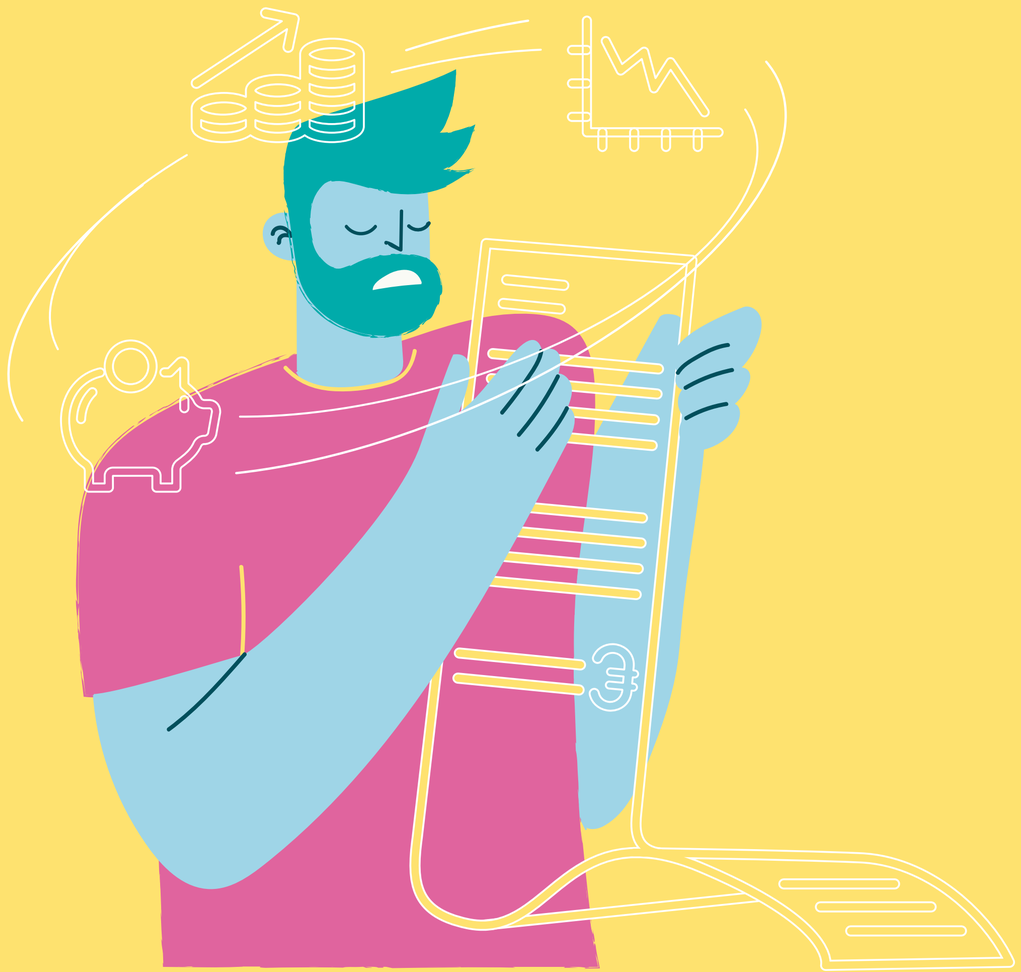
In deze steekproef hebben we ondernemingen opgenomen die begeleiding door de diensten van hub.brussels hebben genoten of deel uitmaken van onze clusters[2].

We namen ook een deelsteekproef van vrouwelijke ondernemers op[3].

De gesprekken werden tussen januari en april 2023 afgenomen door *Into the Minds*.

2 40% van de voor onze studie ondervraagde ondernemingen zijn begeleid geweest door de diensten van hub of behoren tot een van onze clusters!

3 30% vrouwelijke ondernemers ondervraagd

Vaststellingen

Het beheer van een onderneming: een huzarenstukje in deze crisistijden!

De energiecrisis was en onverwachte shock en de impact ervan werd versterkt door de daaropvolgende loonindexering. De energiecrisis begon bij ondernemers pas door te dringen toen de eerste hoge energiefacturen binnenkwamen in september en oktober 2022.

Uit ons onderzoek bleek dat de ondervraagde Brusselse ondernemers niet echt de vinger aan de pols hadden gehouden of geen preventieve strategieën hanteerden om met deze situatie om te gaan (d.w.z. analytische boekhouding, specifieke monitoring van energieverbruik, enz.).

Zoals vooraf aangevoeld hebben de **productieactiviteiten, de horeca en de handelaars in levensmiddelen** de grootste impact ondervonden van de verhoogde prijzen doordat zij uitrusting gebruiken die veel energie vraagt (ovens, koelkast, airco, koelkamers, enz.)

Voor ondernemers waren de enige **oplossingen om deze situatie aan te kunnen: een andere leverancier of andere grondstoffen, een andere uitrusting en zuinigere of soberdere dagelijkse manieren van werken.**

Niettemin en ondanks deze aanpassingen maakten onze respondenten gewag van een **paradox die een bron van grote frustratie is: minder energie verbruiken, maar toch opgezadeld zitten met nog steeds aanzienlijke facturen!**

Voor de grote meerderheid van de respondenten heeft, als men ze naast elkaar plaatst, **de loonindexering een nog noodlottiger impact gehad op hun onderneming en hun moreel**[4] omdat dit in bepaalde gevallen ook uitdraaide op ontslagen of andere draconische bijsturingen.

4 Brupartners-9de golf van de barometer van de Brusselse zelfstandigen en kmo's, april 2023 – «Uit de enquête blijkt duidelijk dat de stijging van de loonkosten als gevolg van de indexering van vele lonen begin 2023 een negatieve impact op de activiteit van de Brusselse KMO's en zelfstandigen in alle sectoren heeft gehad.»

Regelmatige crisissen met een impact op het Brussels ondernemersweefsel

Men stelt vast dat de **ondernemers niet in staat zijn de volledige stijging van de energieprijzen door te rekenen in hun eigen tarieven** – wat concreet inhield dat **de marge niet onaanzienlijk verkleint** of dat in sommige gevallen zelfs met verlies wordt verkocht.

De respondenten meldden **meer in financiële moeilijkheden te zijn** door de energiecrisis dan tijdens COVID19. Ze kregen te maken met een **fataal drieluik**: kleinere winstmarge, minder vraag en verhoging van de lonen[5].

Om deze turbulente economische situatie door te komen, hebben de meeste ondervraagde ondernemers ervoor gekozen **te snoeien** in de uitgaven en dit heeft met name geresulteerd in vermindering van het **budget voor marketing en O&O**.

Meerdere respondenten gaven ook aan dat ze medewerkers hebben moeten laten gaan als gevolg van de weerslag van deze conjunctuurfactoren. Bij anderen kon het uitbesteden van bepaalde competenties in het buitenland de druk op de ketel verminderen.

Meerdere ondernemers betalen zichzelf sinds september 2022 minder of geen loon meer uit om hun activiteiten in 2023 te kunnen voortzetten.

In deze moeilijke context vermeldden meerdere respondenten zich in dit gewest te bevinden **in een omgeving die niet bevorderlijk is voor ondernemerschap.** Zijn we op weg naar een mogelijke vertraging of zelfs een terugval in het aantal startende ondernemingen in het BHG? De tijd zal het uitwijzen, maar hub.brussels helpt zeker reeds om de grond vruchtbaarder te maken voor het revitaliseren van de economische activiteit!

5 Brupartners-9de golf van de barometer van de Brusselse zelfstandigen en kmo's, april 2023 «Meer dan de helft van de ondernemers geeft een daling van de rendabiliteit van hun activiteiten (52%) aan en zegt dat de activiteiten of de conjunctuur in een neerwaartse spiraal zit (53%)»; «De voornaamste factoren met een sterke negatieve invloed op onze respondenten zijn de energie-uitgaven (81%), de loonkosten (69%)…»

Geestelijke gezondheid, een beproefd moreel dat schommelt tussen verlatenheid en frustratie

De ondernemers staan **alleen en machteloos** tegenover de **opeenvolgende crisissen**[6] sinds COVID19 en tegenover de onzekere context van nu. De **gevoeligheden in deze stormachtige periode fluctueerden** na de bewustwording via verschillende stadia.

Een **eerste golf** (*sep2022-jan2023*) werd gekenmerkt door de confrontatie met de eerste facturen. Een bewustwording die veel weg had van een shock! De **tweede golf** (*jan2023 - apr2023*) was een fase gekleurd door stress, woede en frustratie. Die woede heeft een bepaalde weerslag op de openbare diensten, wat zich meer bepaald uit in de vorm van een gevoel van wantrouwen. De **derde golf** wordt gekenmerkt door een delicaat evenwicht tussen optimisme en angst voor de nabije toekomst**.** Sommige respondenten lijken daadwerkelijk positief en optimistisch, maar achter deze façade is een plausibel gebrek aan vertrouwen in de toekomst voelbaar[7].

De crisis lijkt het **wantrouwen tegenover de openbare diensten** te hebben gewekt en dat komt tot uiting via verschillende defaitistische, argwanende of afvallige houdingen.

De ondernemers hebben het over **zich verlaten, verwaarloosd of in de steek gelaten voelen** door de instellingen. Dat gevoel is gekoppeld aan een **stopzetting of opschorting van de relaties met de overheid, die in deze context** worden aangevoeld als verlies van energie en tijd. De ondernemers hebben het **gevoel dat de** instellingen **niet verankerd of geworteld zijn in de realiteit op het terrein.** Er is sprake van **gedrag dat wijst op wantrouwen, scepsis en ongeloof**. Men lijkt het gevoel te hebben «in de val» te zitten van spelregels die niet bevorderlijk zijn voor ondernemersactiviteit.

6 Permacrisis: A long period of great difficulty, confusion, or suffering that seems to have no end. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press

7 Nationale Bank van België - Maandelijkse conjunctuurenquête, mei 2023 «Daling van het ondernemersvertrouwen. De verzwakking doet zich voor in alle ondervraagde bedrijfstakken (...)»

Verwachtingen

De verwachtingen van ondernemers naar de overheid toe in 5 hoofdlijnen

1. **Proactieve opstelling** van overheid en openbare instellingen voor het verdelen van de toegankelijke bijstand.
    - Centralisering en automatisering van de informatie zodat ze toegankelijker en beter verspreid wordt
    - Optimaliseren van de instrumenten en promotie-, verspreidings- en informatiekanalen van hub.brussels, waaronder het nummer 1819 (hub.info)

2. **Flexibiliteit** en **digitalisering** van de aanvragen voor gewestelijke of federale bijstand

    - Vermindering van de werklast die vereist is voor administratieve procedures via meer digitalisering van de procedures bij openbare instellingen en diensten
    - De technologische achterstand die men ervaart tussen de administraties en de ondernemerswereld verkleinen

3. **Menselijker** dienstverlening en relaties tussen de openbare sector en de ondernemers

    - De resultaten van de studie wijzen op een toegenomen relatiekloof tussen ondernemers van kmo's en de overheid sinds de energiecrisis
    - Niet alleen willen ondernemers financieel te worden geholpen, zij wensen menselijker openbare diensten en grotere luisterbereidheid. Empathie en ondersteuning naar ondernemers toe zijn de ordewoorden!

4. De politieke beslissingen baseren op **de realiteit van ondernemers** op het terrein

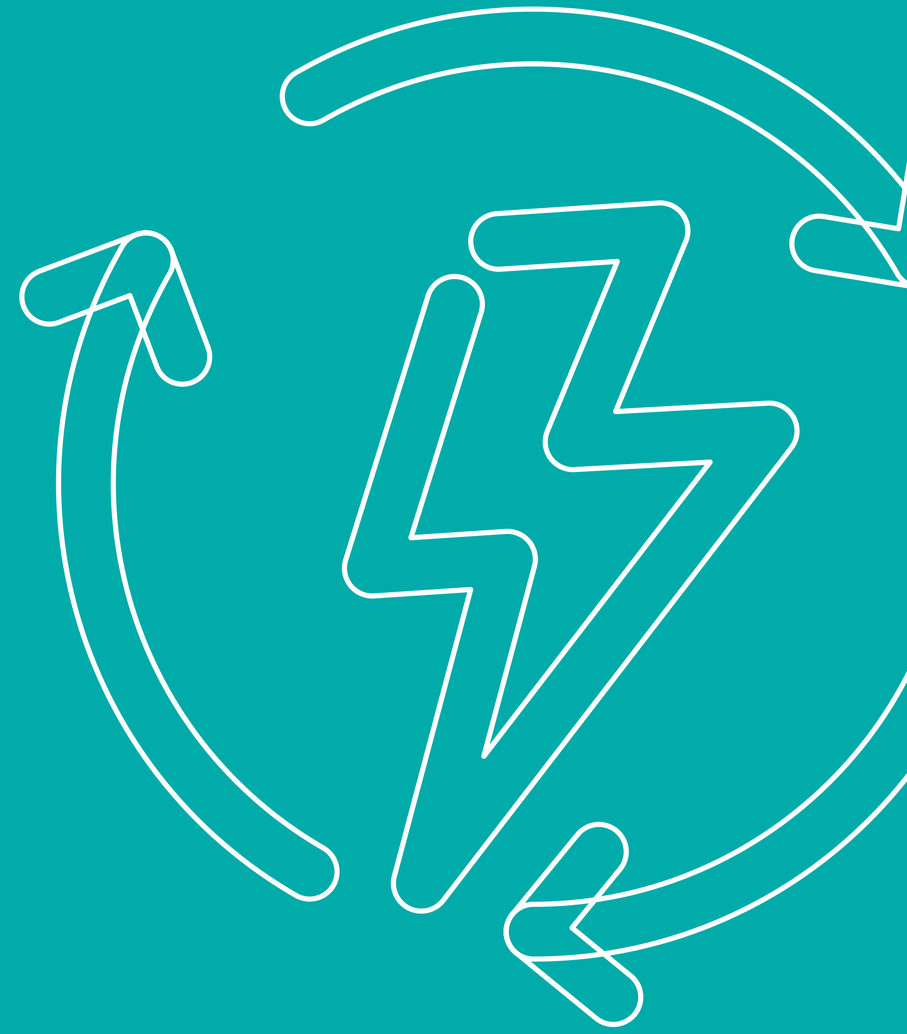
    - Meer rekening houden met wat er op het terrein gebeurt, met de realiteit van het ondernemerschap om de verschillende maatregelen af te stemmen op de eigenheden van de sectoren
    - Starten met een platform voor uitwisseling en raadpleging om de meningen van de ondernemerswereld te kennen bij het nemen van beslissingen

5. **Bewustmaking** en specifieke platformen voor onderlinge **hulp en het delen van ervaringen** om het gevoel van verlatenheid te beperken

    - Dat ondernemers alleen staan is een realiteit en men kan in veel gevallen niet anders dan vaststellen dat weinig ondernemers ertoe komen over hun problemen te praten. Informele netwerken volstaan niet en de «professionele» netwerken blijken zich toe te spitsen op «business» en niet op welzijn.
        - Ruimten om te communiceren, om ervaringen te delen en uit te wisselen bevorderen.

    - Bewustmaking en facilitering
        - Flexibele en relevante ondersteuning inzake geestelijke gezondheid ontwikkelen voor ondernemers. Hulpmiddelen en ondersteuning op het vlak van geestelijke gezondheid faciliteren.
        - Hulpmiddelen in het leven roepen om ondernemers te helpen het evenwicht tussen werk en privé te verbeteren.
        - Geestelijke gezondheid opnemen in de opleidingsprogramma's.

hub
.brussels
our business is to help yours